

הדף היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף פ"ז
הדף היומי בהלכה: סימן קע"ט מתחילת הסימן עד סעיף ב'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ב' פרק י"ד 'ולא נשאר לנו' עד 'ואם עזרו ה'

לוח
לימוד
יומי:

בחלון, בפתח החצר או בפתח חדר המדרגות? כל הדעות על מקום הדלקת החנוכיה

הלכות חנוכה מתוך ביאורים ומוספים משנ"ב מהדורת 'דרשו'

מקום הדלקת נרות החנוכה הוא בפתח הבית הסמוך לרשות הרבים, ואם יש חצר לפני הבית - יש להדליקם בפתח החצר הסמוך לרשות הרבים, והדר בקומה שניה שאין לה פתח ישיר לרשות הרבים ולא לחצר, מדליק בחלון הפונה לרשות הרבים.

לדעת החזו"ן איש, החצר שבזמננו, אשר מיועדת בדרך כלל לאויר בעלמא - בניגוד לזמני העבר בהם שימשה החצר לצורכי 'דירה' עיקריים, כטחינה, אפייה, שטיחת פירות ועוד - אין דינה כחצר לענין הדלקת נר חנוכה (ולענינים נוספים), ואין להדליק בפתח החצר, אלא בחלון הפונה לרשות הרבים.

ודעת הגר"ן קרליץ והגר"ח קניבסקי שלדברי החזו"ן איש גם חדר מדרגות אינו נחשב כחצר, ואין להדליק בפתחו אלא בחלון הדירה; וכן דעת האור"לציון הן לענין חצר והן לענין חדר מדרגות. ולדעת הקהלות יעקב, חדר מדרגות נחשב כחדר נוסף בבית ולא כחצר.

אכן, לדעת הגר"ז סולוביצ'יק אף שהחצר אינה משמשת לצורכי דירה דינה כחצר, ויש להדליק את הנרות בפתחה הסמוך לרשות הרבים; וכן דעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש אלישיב הן לענין חצר והן לענין חדר מדרגות, אך נחלקו לענין מגרש חניה שאינו משמש לכניסה ויציאה: לדעת הגרש"ז אין דינו כחצר, ולדעת הגריש"א דינו כחצר.

אכלת עוגה והחלטת שלא לאכול עוד וחזרת בך - האם תצטרך לברך שנית ?

מי שאכל או שתה וגמר בדעתו בפירוש שלא לאכול ולשתות עוד, או שאמר "הבה נברך" - כלומר, ברכה אחרונה - ולאחר מכן החליט לשתות עוד - צריך לברך ברכה ראשונה לפני השתיה, אך אם החליט לאכול עוד - יש אומרים שאינו צריך לברך שנית הן על האכילה והן על שתיה הנטפלת לאכילה הנוספת, כיון שדרכו של אדם להמשיך מאכילה לאכילה, ואינו מסיח את דעתו מאכילה באותה מיידיות שבה מסיח את דעתו משתיה; ויש אומרים שדין האכילה כשתיה, וצריך לברך שנית על האכילה; (ויש שהחמירו עוד בדבר, ולדעתם מיד כשגמר בדעתו לסיים את אכילתו עליו לברך, ואין להוסיף ולאכול אף עם ברכה ראשונה). ויש שנראה מדבריהם שמחלוקת זו אינה אלא באכילת פת ומיני מזונות, ומאכלים אחרים דינם כשתיה לכל הדעות. וכיון שהדבר שנוי במחלוקת, אין להוסיף ולאכול, כיון שמספק אסור לברך, ומאידך, אסור לאכול ללא ברכה. ויש שכתב שאם חפץ לאכול עוד, יוכל לברך 'שהכל' על דבר שאינו קשור לאכילתו הקודמת, ויכוון לפטור את המאכל שחפץ להמשיך ולאכול, וכלל הוא בדינו: "על הכל אם אמר שהכל - יצא". [סעיף א, ס"ק ג, ד, ו, ח וט, שעה"צ ס"ק ט, וביה"ל ד"ה ואפילו, ד"ה אם, וד"ה אין; ביאורים ומוספים דרשו, 9 ו 12]

אילו דברים נחשבים בזמננו כ'היסח הדעת' מהאכילה לכל הדעות?

כאמור, הפוסקים נחלקו בנוגע למי שגמר בדעתו לסיים את אכילתו, או שאמר "הבה נברך", אם הדבר נחשב להיסח הדעת מהאכילה. ואם עזב את מקום אכילתו - נחשב הדבר כהיסח הדעת לכל הדעות, ומאידך, אם סילק את כל האוכל מהשולחן, אך לא גמר בדעתו בפירוש לסיים את אכילתו ולא אמר מאומה - לכל הדעות אין זה נחשב להיסח הדעת לענין אכילה. ומזיגת הכוס לקראת ברכת המזון, וכן אמירת 'על נהרות בבל' ו'שיר המעלות' - נחלקו הפוסקים אם הן נחשבות כאמירת "הבה נברך". ואמירת "הבה ניטול מים אחרונים", יש שכתב שלכל הדעות אינה נחשבת כהיסח הדעת. ויש שהורה כי בזמננו שרגילים לאכול ללא סדר כבימים קדמונים, אין אדם מסיח דעתו לגמרי מאכילה אלא כשיש הכרח לכך, כגון שממתנה עברו מונית וכדומה, או כשבירך ברכה אחרונה; והוא הדין אם סיים סעודתו והצטרף ל'זימון', משום שהזימון נחשב כתחילת הברכה. ואם בָּרַךְ ברכה אחרונה מחמת שטעה בדין וסבר שצריך לברך על אף שחפץ להמשיך ולאכול - נחלקו הפוסקים אם צריך לברך על המשך אכילתו. [ס"ק ז וביה"ל ד"ה ואפילו; ביאורים ומוספים דרשו, 4, 5, 6 ו 10]

האם מותר לשתות בין מים אחרונים לברכת המזון?

חכמינו ז"ל תיקנו ליטול 'מים אחרונים' בסוף סעודת פת, ולברך ברכת המזון מיד לאחריה, ולפיכך, לאחר נטילת מים אחרונים אסור לאכול ולשתות, לדבר - אף בדברי תורה - או להתעסק בענינים שאינם קשורים לברכת המזון, ואף לשהות יותר מכדי הילוך עשרים ושתים אמה (10.56-12.68 מטרים, לשיטות השונות), טרם שיברך ברכת המזון. ואם נאלץ להפסיק בדיבור או להתעסק בענין נחוץ, או שטעה והפסיק שלא לצורך - יטול ידיו שנית בסמוך לברכת המזון. ואם לאחר נטילת מים אחרונים נמלך בדעתו והחליט להמשיך באכילתו - יש אומרים שרשאי לעשות כן, אלא שעליו ליטול ידים ללא ברכה, וכן לברך ברכה ראשונה לפני האכילה, כיון שהסיח דעתו; ברם, לכתחילה אין לעשות כן, כיון שלדעת ראשונים רבים הדבר אסור, מחמת שכבר הכין עצמו לברכת המזון. ומי שיצא מבית הכסא בסמוך לברכת המזון, ונוהג במקרה כזה לברך 'אשר יצר' לפני ברכת המזון - נחלקו הפוסקים אם צריך ליטול ידיו פעם נוספת לאחר אשר יצר, או שדי בנטילה שלאחר היציאה מבית הכסא גם עבור מים אחרונים. [סעיף א, ס"ק א, ב וט, שעה"צ ס"ק ג, וביה"ל ד"ה עד; ביאורים ומוספים דרשו, 1 ו 3; וראה שם סימן ז, 5]

אתמול למדנו

- ההולך ממקום למקום ואוכל בעת הליכתו, רשאי להמשיך לאכול אף במקום שאינו רואה ממנו את המקום שבו החל באכילתו, משום שמתחילה אינו קובע לאכול במקום אחד אלא תוך כדי הליכה, וממילא כל מקום שהולך בו נחשב כמקום האכילה. ואכן, אם בתחילה קבע לאכול במקום אחד, ולאחר מכן החליט להמשיך ולאכול תוך כדי הליכה, אינו רשאי לעקור ממקומו הראשון ללא ברכה.
- מי שנרדם באופן ארעי במהלך אכילתו, אף אם ישן במשך כשעה, אין השינה נחשבת כהיסח הדעת מהאכילה, ואינו צריך לברך שנית כשיתעורר.

מחר נלמד

- אורח שהחליט לסיים את סעודתו וחזר בו - האם צריך לברך שנית?
- מהו הדין המיוחד בסעודה למי שאינו יודע אילו מאכלים הכינה אשתו?
- באיזה מקרה מברכים 'בורא נפשות' על שתיית מים לפני ברכת המזון?